

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Az egyetemes tanügyi bizottság és teendői. Dóczy Imre. — Pár szó a stólafelemelési javaslatához. Mózes András. — Közügyein k. Levél a szerkesztőhöz. B. M. — Emlékezés Czelder Mártonra. Gergely Károly. — Egyházmegegyeink életéből. V. A békébánáti ev. ref. egyházmegye köréből. — Különnfélék. — Szerk. posta. — Hirdetés.

Az egyetemes tanügyi bizottság és teendői.

I.

A mozgékony Erdély követ dobott ref. tanügyünk csöndes folyamába, mely öt év óta ismét a nagy folyamok lassú nyugalmával veté előre hullámain. A bedobott kötől — értve alatta az erdélyi egyházkerület részéről egyetemes konventünk tavaszi közgyűlése elé terjesztett indítványokat — egyszerre élénkebb hullámverődés, pezsgőbb mozgás támadt a felszínen. Az erdélyi javaslatokat ugyanis az egyetemes konvent az egyházkerületekhez s ezek útján ref. középiskoláink tanári testületeihez tevén le megvitatás végett, fölhívta őket, hogy e javaslatokra adandó véleményüket a legközelebbi egyetemes gyűléshez terjeszszék föl. Mivel ez indítványok egyike már a jelen őszi egyházkerületi közgyűlésre nézve actualis jellegűvé válik, nyilvános megbeszélésüket már csak ez okból is alkalomszerűnek tartom; de meg jó elejét vennünk az olynemű meggyőződésnek is, mintha talán az 1884-iki konvent készítette „közoktatási szervezet“ e téren való szervezkedésünket teljes befejezettségre juttatta volna.

Az erdélyi kerület, hogy tanügyi javaslatait egyházalkotmányunk szerint illetékes forum elé vihesse, első renden a már hat év óta szünetelő egyetemes tanügyi bizottság életre költése iránt hívja fel a konvent figyelmét. És méltán. Hazai ref. tanügyünk összhangzatos fejlesztése céljából ugyanis okvetlenül szükségünk van oly magasabb és szélesebb látású tanügyi testületre, mely ref. közoktatásunk szétágazó szálait kezeiben egyesítve s e mellett a ha-

zai és külföldi tanügyi mozgalmakat is folyton figyelemmel kísérve, egyházunk kormányzó és iskolafentartó testületeit szakértő véleményével s a hiányok pótlására útaló javaslataival tanintézeteink folytonos emelésére és virágoztatására segíthesse. Ugyanazért csak helyeselni tudjuk az erdélyi kerület indítványát, s tanügyi köreink csak örömmel fogadhatják az egyetemes konvent amaz intézkedését, hogy a már majdnem elfeledt intézménynek, az egyetemes tanügyi bizottságnak, mely egyházi törvényeink értelmében is „a tanügy könnyebb kezelése végett az egyetemes konvent segédközege“, újra életbe léptetésére törekszik s az egyházkerületeket e bizottság tagjainak megválasztására hívja fel.

Az egyetemes tanügyi bizottság szerepe a konvent mellett épen az, a mi az állami tanügyet vezető közoktatási kormány segédközegeül szervezett országos közoktatási tanácsé. De valamint ez utóbbira nézve mind általánosabban hangzik ama követelmény, hogy az iskolai élettel bensőbb contactusba hozassék s ne csak akadémikus tudósokból és tekintélyekből alakíttassék: úgy a mi legfőbb tanügyi véleményező testületünknel is kívánatos, hogy e megbízatás ne csupán egyházi dignitariusaink megtiszteltetése legyen, mint egyszer-másszor egyik-másik egyházkerület részéről történt, hanem abba tanintézeteink beléletével szorosabb viszonyban álló s kat'exochén tanügyi férfiak is kellő számmal választassanak. Csak így lehet valóban tanügyi testületté, melynek javaslatai közvetlen tapasztalatból és szakértelemtől származnak. E bizottságnak permanensnek kell lennie; mert a főtebb mondott célból még az esetben is szükségünk van reá, ha közoktatásunknak legújabbán megkezdett rendezése teljesen befejezettségre jut; annyival inkább pedig jelenleg, midőn főként középiskolai tanügyünk újjá szervezésének csak alapjai vannak lerakva.

Igy az erdélyi egyházker. által is méltán hangsúlyo-

zott dolog, mely mind ez ideig megoldásra vár, a gymnasiumi tantervhez készítenő módszeres útasítás. Oly munka, melynek sikeres megoldása épen az egyetemes tanügyi bizottságnak fogja méltó büszkeségét képezni. Tantervünk ugyanis a tárgy természetéhez illő rövidséggel szerkesztve, minden magyarázó útasítás nélkül közrebocsátva, nem egy pontjában hagyja kellő tájékoztatás nélkül tanintézetünket s keresztülvitelében az egyéni felfogás okozta eltérésekre nyit bőséges alkalmat. E módszeres útasítások fontossága beláthatatlan s meg vagyok győződve, hogy ha az egyetemes tanügyi bizottság 1879-iki határozata szerint ez útasítások a tantervvel egyidejűleg elkészültek és kiadottak volna, nemcsak tisztább látást nyújtanak vala tantervünk intentiói felől, hanem áldásuk már ez idő szerint is meglátszanék tanintézetünkben. Félreértés kikerülése végett megjegyzem, hogy ez útasítások alatt nem csupán oly általános módszertani elvek compendiumát értem, a milyenek összeállítását az egyetemes tanügyi bizottság is megkísérettette 1883-iki júliusi jegyzőkönyvében (de a melyek szintén csak e jegyzőkönyv lapjain maradtak gyümölcsözés nélkül) s a melyeket az elméleti tanárképzés is tartozik nyújtani; hanem oly részletes útmutatást, a mely a tantervnek minden követelése felől felvilágosítva, a kezdő tanárt egész munkájában biztos kalauz gyanánt vezesse. Oly munkálatot értek, a mely — miként a közoktatásügyi kormány által 1887-ben kiadott nagyszabású dolgozat — a tanterv általános rövidségét pótolva, minden osztály tananyagát részletesen kijelölve s a követendő módszert fokról-fokra megadva, míg egyrészt a tankönyvírásnak is alapul szolgálhat, másrészt tanintézetünkbe egyöntetű eljárást s egységes szellemet van hivatva behozni. Tantervünk ilyenmő kiegészítését megköveteli azon különállás is, melyet az állami tantervvel szemben elfoglaltunk; de szükségünk van reá azért is, hogy az állami tanterv útasításain érlelődő tanárjelöltjeink saját tantervünk szellemébe bevettettvén, tanítási rendszerünknek lehetőleg egyforma jellemet kölcsönözzünk; s e mellett nem valószínű, hogy ép ez útasítások hiánya az oka annak is, hogy több tudományszakban máig sincsenek tantervünknek teljesen megfelelő tankönyveink. Csak iskoláink érdekében cselekeszzenek tehát egyházkerületeink, ha e módszeres útasítások elkészítését az ismét megalakulandó egyetemes tanügyi bizottság elsőrangú teendői közé sorozzák.

Dóczy Imre.

Pár szó a stólafelemelési javaslatához.

Nagy érdeklődéssel olvastam e lap folyó évi több számaiban a stóla felemelésére vonatkozó javaslat felől megjelent cikkeket, melyek a kérdést különböző oldalról világosítják meg, de abban majdnem mindnyájan megegyeznek, hogy a lelkészi szolgálatok díjának felemelését szükségesnek, sőt néme-

lyek épen a kor kívánalmának tartják. Kivételt képez e tekintetben Nagy Lajos lelkésztársam, ki a dolgot más szempontból fogva fel, kimondja, hogy ő az eddigi stóladíjakkal megelégedett volna s aggodalmát fejezi ki a stóla felemelésére vonatkozó esperesi javaslatra nézve. Azt mondhatná valaki, hogy ő ezen véleményével elszigetelten áll, s ezért nem igényelheti, hogy nézete ezen kérdés eldöntésénél tekintetbe vétessék. — Szükségesnek látom azért, hogy mások is, kik vele egy véleményen vannak, hallassák szavakat. Ezért fogtam tollat én is, ha szinte kissé elkésve; tapasztalatból tudván, hogy a lelkészi kar nem jelentéktelen részének, velem s Nagy Lajos lelkésztársammal együtt aggodalmi vannak a stóla felemelését illetőleg.

Nem kívánom ismételni azokat, melyek más, nálam hívatottabb férfiak tollából e becses lap hasábjain e tárgyat illetőleg megjelentek; csak némely oly dolgokat akarok megemlíteni, melyek még érintve nem voltak.

A lelkészi szolgálatokért fizetendő stólailetmények, mint-hogy azok nem az egyes egyháztagok vagyoni helyzetéhez képest rovatnak ki, oly mérvűek lehetnek, hogy azokat nemcsak a vagyonosabb egyháztagok, hanem a szegényebb sorsúak is nagy megterhelhetőség nélkül megfizethessék. Nemcsak a gazdagabb, hanem a természet adományával kevésbé megáldott vidékek lakóinak anyagi helyzete is tekintetbe veendő. Fájdalom, nem kevesebb egyházunk van szegényes, tengődő állapotban, mint rendezett viszonyok között.

Némely kevés lélekszámmal bíró egyházunk tagjai saját egyházuk fentartásának mindennapi költségével is túlterhelve vannak. Nem ritkaság ily helyeken, hogy 10—12 hold földdel bíró egyháztag 3 köből rozsossal s 4—5 firttal járul lelkésze és tanítója évi fizetéséhez. Ez megkészsereződik, midőn az egyház templomot javít, paplakot vagy iskolát épít. Ily helyeken, hol az egyháztagok kevésbé vagyonosak s a csekély lélekszám miatt meg vannak terhelve egyházi adóval, czélszerű-e egy újabb fizetésemeléssel állanunk az egyháztagok elé, megkészserezvén, sőt majdnem megháromszorozván a lelkészi s tanítói szolgálatok eddigi díjait? Vajjon jó hatása lesz-e annak, ha látja ezen nép, hogy bár évi egyházi adóját, kivált az ily szűktermésű években, mint a mostani, önmegerőltetésével is kifizette, — mégis, ha az egy templomi isteniszteleten kívül bármiféle lelkészi szolgálatot igénybe akar venni, ezután jóval többet kell fizetnie, mint eddig? Ez véleményem szerint nagyon meggondolandó.

Ne azt vegyük irányadónak, — mint ezt a debreczeni egyházmegye lelkészei tevék, — hogy, ha szabad ily kifejezéssel élnem, az egyházkerület legfényesebb egyházában Debreczenben mily stóladíjak szedetnek. Ez ott, hol sok vagyonos egyháztag van, az egyházi terhek csekélyek, fel sem tűnő; de ha azon magasabb díjakat kötelezővé tesszük a szegényebb vidéki egyházakban, az egyháztagokra nézve a lelkészi szolgálatok igénybevehetését megnehezítjük s ez nem szolgál az egyháziasságnak előmozdítására.

A kereszteleési lelkészi szolgálatot például igénybe veszi a legszegényebb egyháztag is, nem akarván, hogy gyermekei vallás- és felekezetenküli állapotban nőjjenek fel. Helyeseknek tartom ide vonatkozólag Nagy Sándor ágyai lelkész fejtegetéseit, ki a közegészségi szempontokat is figyelembe veendőknék tartja e tekintetben. Kivált téli időben csak helyeselni lehet a lelkész eljárását, ha a keresztséget nem csak a temp-

lomban, hanem saját lakásán is kiszolgáltatta. Ez okból a papi háznál végzett keresztelekor fizetendő beírás díj sem lehetne nagyobb, mint a közistenisztelet alkalmával végzett keresztelekor fizetendő.

A házasságok kötésénél fizetendő díjakra nézve következőket óhajtanám tekintetbe vétetni. Ugyanis úgy az egyházi lapokban, mint a lelkészek összejevetelű alkalmával gyakran emlegettetnek az úgynevezett vadházasságok. Saját egyházi hatóságaink gyakran felhívják bennünket, hogy ezen társadalmi baj ellen megtegyünk minden tőlünk telhetőt. Ugyde ezzel nincs összhangban az, hogy a törvényes házasság kötését a szegényebb néposztályra nézve nem megkönnyíteni, hanem megnehezíteni törekszünk azáltal, hogy a közönséges alkalmával végzett esketések díjait egy forinttal feljebb emeljük, a háromszori hirdetésről szóló bizonyítványok díját 1 frtról 2 frtra teszszük. Megeshetik gyakran, hogy valamely szegény sorsú ember más községbe házasodik, a midőn keresztleletét, esetleg előbbi hitvese halotti bizonyítványát is beszerezni kénytelen. Felszámítván már most az esketési díjat, a hirdetési bizonyítvány díját s az itt említett okmányokét, s hozzá véve az ezen okmányokra szükséges bélyegdíjakat, 8—10 frtot is kell fizetnie, hogy az egybekelés megtörténhessék. Ez szegény embernél kétségkívül nagy összeg. Véleményem szerint különben a hirdetési bizonyítvány mellett minden más anyakönyvi okmány mellőzendő volna, a mennyiben a lelkész a hirdetési bizonylatban összefoglalva tartozik bizonyítani az illető házassulandó félre vonatkozó adatokat. Ez azonban általános gyakorlat szerint nem így van.

Bogát.

Mózes András.

(Vége köv.)

Közügyeink.

Levél a szerkesztőhöz.

T.-Polgár, 1889. szept. 29.

T. Szerkesztő Ur!

A mai napon nagy ünnepet ült a Polgáron és vidékén lakozó ev. ref. hívők testülete. Az újonnan, 170 éves megszűnés után ismét felépült anyaszentegyház választott lelkipásztora, tiszteletes Sőrés János úr, ma foglalta el helyét, ma tartá beköszönőjét. Egyházunk tagjai nem jelentek meg számosan, mert, mint értesültem, a missióhoz tartozó s többnyire ev. ref. lakosokkal bíró nagy puszták értesítve vagy csak 28-an, tehát előző napon este, vagy épen nem is voltak. Mindazáltal 37-en járultunk az Urnak szent asztalához.

Sőrés János úr Ésaías prófétiája 61-ik részének 1-ső verse alapján tartott gyönyörű tanítást, melynek és az ez alkalomra szintén általa írott s mondott ágendának hatását legfényesebben bizonyítja az, hogy az isteniszteleten megjelent két katolikus ember egyike az úri sz. vacsorával élni akart, de ezt Szabó Lajos gondnok úr észrevevén, figyelmeztette a tiszteletes urat, ki még egyáltalában nem ismerheti az egyéneket. Kimenvén, úgy nyilatkozott e kath. atyánkfia, hogy ő előtte más módon beszéltek a reformátusokról.

Megható jeleneteknek voltam akaratlanul is szem- és fül-tanúja. Szent-Mihályról — hol Sőrés úr 7 évig segédlelkész-

kedett és az idő alatt a sz.-mihályi ref. egyház és azon község történetét megírta — a községi és egyházi előljárók küldöttsége két kocsin megjelent, hogy üdvözöljék azt a férfiút, kit oly nagyon becsültek és szerettek. Elhalt a szó ez emberek ajakán s csak némán, könyes szemmel fogtak kezét azzal, kit feledni nem tudnak.

Másik ilyen jelenet volt az, midőn istenisztelet után, még az imaházban a hívek jelenlétében előáll Szabó Lajos gondnok úr s meleg szavakban üdvözölte az új lelkipásztort, mire ő meghatottan s megindítólag válaszolt s ígérte, hogy tehetsége szerint, de minden szorgalommal oda fog munkálni, hogy e missiói ref. egyház fentmaradása biztosíttassék.

Istenisztelet után egyháztanácsi gyűlést tartottunk, hol megismerkedtünk kedves lelkészünk egyházkormányzati ügyességével. A presbyteriumnak ezen saját lelkésze elnöklete alatt tartott első gyűlése valóban kötelességérzetének magaslatán állott, midőn legelső s legfőbb kötelességének ismerte, hogy azon férfiúnak fáradozásáért, a ki nagy tehetségét, vallásos buzgóságát, törhetlen akaraterejét veté latba, hogy a sírba szállott ev. ref. egyház Phönixként — mint ez pecsétnyomóján is ábrázolva van — kikeljen, forró köszönetet mondjon. E férfiú — mint e b. lapok olvasói jól tudják — az alsószabolcs-hajdúvidéki ev. ref. egyházmegye nagytudományú esperese, nagytt. Szeremlei József úr. Éltesse őt a jó Isten soká, hogy lelje örömet a polgári ev. ref. egyház megerősödésén!

Másik ilyen hálás tette volt ez első gyűlésnek az, hogy Kövér Gábor böszörményi földbirtokosnak, az egyház számára csináltatott ezüst pohár és tálca ajándékáért köszönetet mondott. Sajnálunk, hogy nt. esperes úr, és e derék és egyházas jellemű ember körünkben akaratuk ellenére is a rossz időjárás és esperes úr nagymérvű elfoglaltatása miatt meg nem jelenhettek, de reméljük, hogy nem sokára szerencsétetik e reájok hálás tisztelettel gondoló polgári reformátusokat becses megjelenésöökkel.

Az iskolaterem felszerelése elhatározott, a tankötelesek beírása és feladása kezdetét vette, s úgy látszik, miként lesz elég tennivalója tiszteletes lelkipásztorunknak itt is, mert a polgári katolikus iskola gyengesége miatt, a kath. szülektől az ottani izráelita iskolába küldött tankötelesek jórészen a ref. iskolába íratnak be s ez lesz a kapocs, mely összeköttetésbe hozza a jobb érzelmű s felvilágosodottabb katolikusokkal azt az egyházat, illetve annak lelkész-tanítóját, a mely egyházra épen a polgári míveletlenebb és elfogult nép a rágalom sarait dobálta.

Hiszem, hogy tiszteletes Sőrés úrnak sikerülni fog mind azt kivinni, mit tőle várnak, sőt a mint hallottam épen a jelenlevő szentmihályiaktól, kik ismerik az ő határtalan munkaszeretetét és a néppel való bánni tudását, eltörli az ellenszenvet, és egyetértést honosít meg a felekezetek között községünkben, mely eddig fennállott s csak most, hogy egyházunk új életre kelt, — a mit illetékes kath. körök nem szeretnek, — látszik némi idegenkedő nehezítés mutatása által — mely azonban minket nem sérthet — megzavartatni.

Az imaház felépítése és átalakítása tavaszra hagyatott fent. Megemlítem még, hogy istenisztelet utáni adakozásból 2 frt 60 kr ment be az egyház szükségleteire.

Ha már t. szerkesztő úr szerény soraimnak helyt adott, engedje meg, hogy saját érzelmeimnek is kifejezést adhassak,

hogy azt, mit Isten csak ritka kegyként osztogat: a boldogságot, nyerje meg a mi nagytiszteletű esperesünk, egyházközségünk megteremtője; nyerje meg az a már öreg kort ért férfiú, Kövér Gábor földbirtokos, ki egyházunk jólétéről oly nemes szívvel gondoskodik; nyerje meg derék lelkipásztorunk, hogy munkálkodása áldást hozó legyen s szeretett egyházunk felvirágzására s imádott hazánk javára történjék.

B. M.

Emlékezés Czelder Mártonra.

(Született 1833. nov. 11. Meghalt 1889. aug. 23.).

Ki-kimegyek a temetőbe, a sárga sírhalomhoz; el-ellátogatok a bús özvegyhez; meg-megsímogatom a kis árvákat. A sírhalom csendesen hallgat; az özvegy zokogva panaszkodik, az árvák közül a nagyobbak ringatják a legkisebbiket, ki a bölcsőben hangosan sír.

Itt laknak Nagy-Bányán, egy rozszant, düledező házban. Nehány hónapja, hogy ide jöttek. Alig ismeri őket valaki. — Szelid, szerény, jó teremtések. Előbb nagy beteget ápoltak; azután halottat temettek; most gyászolnak, sírnak, búsulnak.

Tulajdonképen hatan volnának: a gyászos özvegy, meg az öt árva; de itt van az árvák nagyanyja is, mert papi özvegy s kitelt a kegyeleti éve; ide vonult egy kis húgok is, mert papi árva s nincsen hova hajtsa le fejét. Tehát összesen nyolczan vannak, ha cselédet nem tartanak is.

Még eddig csak volt mihez nyúltnok, ha megszorultak. Van egy kis takarékpénztári könyvük; de már a vége felé járja. Még lesz egy kis életbiztosítási összeg; de nem nehéz kiszámítani: meddig tart az is, ha csak fogyasztják? A takarékkönyv nem olajos korsó, hogy ki ne merüljön. Ha a sareptabeli özvegy története valami más módon nem ismétlődik: mire a legkisebb árva beszélni kezd, elmondhatja, hogy nincs semmijök.

Ez a Czelder Márton családja.

Most egy éve közöltem e lapban egy kis életképet „Az özvegy papné“ czímmel. Elöttem akkor a mi szegény vidékünk s egy magunkforma egyszerű falusi pap özvegyének képe lebegett. És íme most a kecskeméti fényes egyház lelkészének, az első magyar protestáns hittérítőnek, az irodalmi munkásságáról országszerte ismert Czeldernek özvegyét és öt kis árváját ismerem fel benne, azzal a sötét vonással megtoldva, hogy ezeknek csonka évök sincs, s hogy vajjon kegyeletévök lesz-e, azt csak a jó Isten, meg a kecskeméti egyház hívei tudják.

Egyébiránt részvéthiányról a család nem panaszkodhatik. Előkelő egyházi férfiakról érkeznek vigasztaló levelek. — Egyházi lapjaink a boldogultnak úgy hittérítői, mint lelkészi és irodalmi érdemeit elég elismerőleg méltányolták. E becses lapban is közölve voltak életének főbb vonásai. A Sárospataki Lapokból terjedelmes és hiteles adatokat tartalmazó életrajzát olvashattuk. A Prot. Egyh. és Isk. Lapban Lévy Lajos lelkészünk színtest részvétellel emlékezett róla. A politikai napilapok is feljegyezték halála hírért. A Szabad Egyház Veteránja pedig azt írja, hogy „vele egy fénycsillag tűnt le a magyar protestantismus egeről“.

Ezek mellett a nekrológ-írás rám nézve feleslegessé vált. E rövidke megemlékezést azonban mégis kötelességemnek tartottam megírni, egyfelől azért, hogy a velem több évig együtt

működött boldogult lelkészünk családja iránt a részvétet lehetőleg ébren tartsam, másfelől, mert az elhunytak a misszió megkezdéséről szóló sajátkezű kéziratai nálam lévén, úgy gondolom, jegyezhetek ki egy pár adatot, mely lelkületét s gondolkozásmódját jellemzi.

Hogy Vásáros-Naményban 1833. nov. 11-ikén született, tudjuk. Özvegye úgy hallotta tőle, hogy atyja ispán volt egy kisebb rendű gazdaságnál. Korán árván maradt, s úgy szólván, önjelén tanult. Felsőbb iskolai bizonyítványa Sáros-Patakon 1856-ban kelt. Ez azt mondja, hogy minden tantárgyból kitűnő, erkölcsi és politikai jellemére nézve feddhetetlen volt. — Tanulói pályája közben a szabadságharcban is részt vett, irodalmi műveivel is kitűnt. Tanulmányai végeztével Losoncra ment segédlelkésznek, hol egyszersmind a gymnasiumban is tanárkodott. Onnan indult el a Moldva-oláhországi misszióra. Missziói munkája kezdetén, 1861. febr. 1-sőjén, megnyitott naplója előszavát olyannak tartom, mely nem közönséges lelkészedésről és vallásos buzgalomról tanúskodik.

„Nekem — úgymond — még ifjú képzeményeim közé tartozott egy missziói pálya, melyet én oly szépnak hittem, e lelkileg kopár és terméketlen időben a fakadó keresztyén hitélet zöld leveleivel koszorúzottan. 1860-ban, az akkor kezdett Bukaresti Közlönyben a lelkes Mester Eduárd a tárgyat feleleveníté, s ez bírt engem azon elhatározásra, hogy elhagyott testvéreinket felkeresem, ügyöket magamévá teszem, s mindent elkövetek, hogy őket a vallási és nemzeti pusztulás veszedelméből kihozzam. Különös, hogy ezen vágy: a bujdosókat, a mennyire tőlem telhetik, megmenteni, a szegényeknek és nyomorultaknak az evangéliomot hirdetni, annyira megszállta lelkemet, hogy többé nem szabadulhaték tőle. Az első határozat után megint gondolkóztam, már most nem a miről, hanem a miké ntről s miután ebben is megállapodtam, fölkerestem bizalmasabb barátaimat, ismerőseimet, a főtiszt. superintendenseket, részint a tanácsukért, részint határozottan a misszióügy minden habozás nélküli felkaroltatása szempontjából“ stb.

Aztán leírja, hol járt, mit tapasztalt; pl. hogy Sárospatakon Erdélyi ezt mondá: „Barátom! nagy dologba kezdesz, ismerem kitarthatóságot, de légy készen rá, hogy vagy hideg közöny, vagy hálátlanság, vagy üldöztetés lesz jutalmad“; megjegyzi, hogy sokan rajongónak nevezték, elhatározását költői képzelgésnek mondták; hanem azért őt elhatározásától vissza nem tarthatták. — Zsarnay ajánló levelével télvíz idején, 1861. jan. 1-sőjén útnak indult. Erdélyben Bodola Sámuelről ismét nyert néhány sornyi ajánlást a pitesti hívekhez, hogy őt, mint egykor az apostolokat az első keresztyének „legalább élelemmel lássák el“. Ezek után így végzi jegyzetét: „Tél van, s én a nagy hidegben is lángolni érzem lelkemet azon gondolattól, hogy Isten szent segédelmével csekély erőm mellett is mily hasznot tehetek majd az elszórt nép közt evangéliom szerint reformált egyházunknak s magyar nemzetünknek. Sok tünődések után Isten által jelölt pályámon a szent munkához kezdém, a mit tehetek: missziói leveleimben s magán naplómban fel fogom jegyezni. Némi adalék s egy kis zöld levél lesz ez egykor a magyar protestáns egyház történetében. Én tudom, már akkor nem leszek. Mindegy! a mire Isten segít, az megmarad, s ha fáklya nem is: lesz legalább egy kis halvány fény, mely a távolból buzgalomra serkenti az Ur szőlőjének munkáit. Most Isten velünk! Fussuk a pályát csendesen; ha kell:

vészben és viharban is, míg a munka vagy czélt ér, vagy az életnek vége szakad. Én tudom, hogy áldozat leszek, de azt is tudom, hogy Isten nekem, ha tettem valami jót az ő szegényeiért, megfizet amaz általam hitt másik hazában, hova bármikor, midőn ő szent Felségének, egyedüli reményemnek és bizodal-mamnak tetszeni fog, örömet menendek el“.

Gergely Károly.

(Vége köv.)

Egyházmegyéink életéből.

V. A békésbányai ev. ref. egyházmegye köréből.

(Vége.)

Iskola ügy. A jelentés ezen részéből a következő részleteket, adatokat közöljük: Elismeréssel és örömmel jelenthető, hogy egyházaink minden lehető elkövetnek iskoláink emelése ügyében. Haladás tapasztalható itt mindenben.

Uj tanítói állomások létesítettek B.-Gyulán és H.-M.-Vásárhelyen, amott a fiiskola I. és II-od, emitt a tarjáni leányiskola III. és IV-ed osztályú növendékei számára. Öcsöd és H.-M.-Vásárhely egy-egy új tanyai iskolát s tanítói állomást létesített. A szegény tanulók tankönyvekkel és ruházattal több egyházainkban, különösen Szeghalmon segélyeztetnek. H.-M.-Vásárhelyen szegény gyermekek segélyezése végett az egyház kebelében „Jótét egyesület“ alakítottatott s ez főnnállásának legelső évében is 60 szegény gyermeket segélyezett mintegy 200 frt értékű ruhaneműekkel. 6—12 éves tanköteles gyermekek száma 23,617, a népesség számának 13·37%-a; ezek közül iskolába járt 17,507, a népesség számának 9·91%-a, a tankötelesek számának 74·12%-a. Iskolát tanköteles éveik előtt elhagyták 4315-en, a tankötelesek számának 18·20%. Többkevesebb ideig ezek is iskolázottak lévén, az iskolázottak száma 21,822, a népességnek 12·35%-a, a tankötelesek számának pedig 92·44%-a. Iskolázatlanok száma 1795, a tankötelesek számának 7·60%-a.

Az ismétlő iskolák inkább községiek lévén — rólók biztos adataink nincsenek.

Az 1886—87-ik iskolai évben egyházmegyénk tanítóinak évi összes javadalmazása pénzértékben 192 tanítónál 100,467 frt volt. Míg az elmúlt 1887—88-ik iskolai évben 190 tanítónál csak 98,053 frt, vagyis kevesebb 2 tanítóval és 2414 frttal.

Egyházmegyénk 38 anya- és 9 leány-, összesen 47 egyházában az 1887—88-ik iskolai évben 190 tanító működött, 78 a fi-, 67 a leány- és 45 a vegyes iskolákban; és pedig kitűnő eredménnyel 32, dícséretessel 78, elégséggel 74, nem elégséggel 6. Szolgálati időt tekintve 1—10 éves tanító van 59, 10—20 éves 56, 20—30 éves 38, 30—40 éves 26, 40—50 éves 9, 50 éven felül 2. Okleveles tanító van 110, igazolvánnyal bír 62, kibocsájtvánnyal 1, lelkész-tanítói képesítvánnyal 6, segédlelkészivel 2, képesítvénye nincs 9 tanítónak. Minőségükre nézve állandó 166, ideiglenes 19, segéd 5. Évi összes javadalmazásuk pénzértékben 98,053 frt. Tanítanak a mindennapi iskolában 471, az ismétlőben 95 osztályt; 31-en az egyházkerület A), 98-an B) és 61-en C) tanterv szerint. Tanítványaiknak összes száma a mindennapi iskolában 15,725, az ismétlőben 2241.

Tankötelesek száma 6—12 évig 23,617, ezek közül az egyházak elemi iskoláiba jár 15,289, felsőbb tanintézetekbe 77,

más felekezetek elemi iskoláiba, községi vagy állami iskolákba 2141. Iskolába járók összes száma 17,507. Iskolát időelőtt elhagyta 4315, iskolába sohasem járt 1795. Egyházaink elemi iskoláiba jár 6—12 éves más ker. felekezetbeli 423, mózes vallású 13. Tankötelesek száma 13—15 évig 8444, az egyházak iskoláiba jár 2216; felsőbb nyilvános tanintézetekbe 53; más felekezet ismétlő iskoláiba, felső-, nép- vagy polgári iskolákba 2530. Iskolába járók főösszege: 4799, iskolába nem jár 3645. Egyházaink iskoláiba jár más ker. felekezetű 23, mózes vallású 2.

Konfirmáltatott 1199 fi és 1032 leány, összesen 2231, 1 25 félnapot mulasztott 2255, 25—50 félnapot 1323, 50-nél több félnapot 846 tanuló.

Iskolaépületek száma 148. Tantermek száma 192, törvényszerű 85, kielégítő 70, tűrhető 30, rossz állapotban 7.

Hogy egyházmegyénkben hány 1. 2. 3. 4. 5. 6. osztályú iskola van? erre nézve a betérjesztett adatok nem megbízhatók: mi onnan származik, hogy a jelentések egybeállítói nem méltatták figyelmökbe venni a minden egyházhoz megküldött „Utasítás“ ide vonatkozó pontját. A jelentések szerint I—II. osztályú iskola van négy; I—III. osztályú négy; I—IV. osztályú 49; I—V. osztályú 26 és I—VI. osztályú 10.

Egy éves tanfolyamú ismétlő iskola van 30, két éves 6 és három éves tanfolyamú 11.

Iskolai bútorok darab száma 2801; beszerzési értékük 18,817 frt. Faiskola van 12 egyházban, összesen 42,173 m. területtel, czéljára fordítatik mindenütt. Kiadatott rá az elmúlt iskolai évben 406 frt. Testgyakorló telep 8 egyházban van, területe 5869 m. területtel, czéljára fordítatik mindenütt; kiadatott rá az elmúlt évben 458 frt.

Iskolai könyvtárak darabszáma összesen 3338, beszerzési értékök 2108 frt. Az elmúlt isk. évben e célra kiadatott 296 frt.

Taneszközök darabszáma szemléltetéséhez: 1377, megnyiségtanhoz 390, földrajzhoz 408, történethez 50, természetrajzhoz 1456, természettanhoz 176, énekléshez 10, szabadkézi rajzhoz 1071, kézi munkához 26, házi iparhoz 00, kertészkedéshez 41, testgyakorlathoz 108. Beszerzési értékök 5974 frt.

Iskoláink fentartására az elmúlt iskolai évben 22,846 frt fordítottatott, melyhez hozzáadva a tanítók évi összes javadalmazását, 98,053 frtot, egyházainknak az iskoláztatásra fordított összes kiadása az elmúlt 1887—88. iskolai, tehát egy évben: 120,899 frt.

Egy iskolai év 8 hónapig tart 6, 9 hónapig 14 és 10 hónapig 26 egyházban.

Az ev. ref. iskolákon kívül 50 községi és 5 állami iskola van egyházaink községeiben.

Adakozások, hagyományok. Az egyes egyházakban saját egyház is iskola részére tett adományok és hagyományok összege: 9921 frt 02 kr. Más egyház és iskolák részére 989 frt 51 kr. Főösszeg 10,910 frt 53 kr.

Igen érdekes része még a jegyzőkönyvnek az egyes egyházak látogatási részletes jegyzőkönyve és az egyházmegyei missióról szóló körlelkészi jelentések, melyekből azonban térhiány miatt sajnálatunkra nem adhatunk már kivonatot.

Különfélék.

Egyházkerületi bizottságok. F. hó 10. és 11-én folytak le a lelkészképesítési vizsgák az esperesekből és a hittanárokból álló bizottságok előtt. Második vizsgára 11-en jelentkeztek, kik közül azonban egy, nem adván be első vizsgálati bizonyítványát, visszautasított. Vizsgát tettek a következő tiszteletes atyafiak: Szaboleska Mihály, Vajda Mihály, Bereczk Sándor, Bihari Lajos, Gavallér János, Szabó István, Mindszenti Imre, Sepsi Géza, Vékony Sándor, Karácsony Imre. Az első lelkész-képességi vizsgára 18-an jelentkeztek, közülök egy pótvizsgára. Neveik: Papp Gusztáv, Balogh József, Nagy Gyula, Szécsy Miklós, Tabajdy József, Pokoly József, Kassay Béla, Török Imre, Póth József, Némethy János, Bottyán Pál, Ethey Ferencz, Csutoros Elek, Tóth Benedek, Szakács József, Kócsi Péter, Jánosi Béla, Csighy István. A vizsgák eredménye az egyházkerületi közgyűlés kezdő napján, f. hó 14-én levén kihirdetendő, nem lehetünk oly indiscreték, hogy azt mi már most közhírré tegyük. — A lelkészminősítési javaslatok fölötti véleményadásra kiküldött bizottság f. hó 9-én tartott értekezlete beható tanácskozás után kimondotta, hogy a püspöki munkálatot túlszigorúsága miatt nem fogadja el, továbbá hogy nem tartja helyesnek most, a zsinathoz végre is nem messze, egy egészen új minősítési munkálatot készíteni, hanem megelégszik azzal, ha a most érvényben levő törvény korlátain belül egy lehetőleg minden igényt kielégítő szabályzatot alkot. E végre fölvette az érvényben levő 1883-iki szabályzatot s mellé olvasván az esperesek, annak alapján készült javaslatát s ennek fogyatkozásait mindenütt kijavítva, lehető jó, humánus szellemtől áthatott munkálatot készített és nyújt be a közgyűléshez. Ezen új minősítési szabály-javaslatot, illetőleg, ha a közgyűlés elfogadja, szabályzatot, jövőre közöljük. — A közalapi újabb segélyezés tárgyában beadott egyházmegyei munkálatok előkészítésével megbízott küldöttség f. hó 8-án és 9-én gyűléskezvén, munkálatát teljesen be nem végezheté a miatt, mert néhány egyházmegye a konventi tervezet nem helyes értelmezése folytán vagy épen nem, vagy hézagosan adta be munkálatát, így tehát az egész egyházkerületben létező szükségnek teljes képe elő nem állítható. Ugyanazért a bizottság e hiányok kipótlását fogja kérni. Magára az indítványra vonatkozólag pedig a bizottság véleménye oda nyilvánul, hogy a két tervezet közül a Szász Domokosé fogadandó el; de annak is életbe léptetése előztessék meg tökészapóritással s így csak későbbi időre halasztassák.

Debreczeni főiskola. Főiskolánk egyik jeles képzettségű ifjú növendéke, Csikos Géza negyedéves joghallgató, Csikos Sándor tiszta-szent-imrei nyug. ev. ref. lelkész fia, f. hó 5-én, élete 21-ik évében elhunyt. Temetése f. hó 7-én volt, melyen Csiky Lajos mondott fölötte imádságot. Egy törekvő, nemes lelkű, szelid kedélyű ifjú hunyt el benne. Legyen nyugodt síri álma!

Lelkészválasztások. A m.-szigeti ev. ref. egyházközség mult vasárnap választotta meg lelkészét Szikszay Zoltán úr személyében, ki 181 szavazatból 126-ot nyert. Szavaztak Kiss B. keéri lelkészre is, miután visszalépését hivatalos levélben nem jelentette be sem az esperesnek, sem az egyházközségi előljárásnak. E választást némi kellemetlenség előzte meg épen lapunkban, de a mely, szeretjük hinni, immár bevégeződik. Mi óhajtjuk, hogy az új lelkész úr ifjúsága minden nemes

ambitiójával törekedjék megmutatni, hogy benne érdemes egyénre esett a nagy többség bizalma, ki a nehéz helyen emberül meg tud állani s visszaszerzi református lelkészségünknek Szigeten teljesen megingott tekintélyét. Segítse őt a jó Isten minden jó szándékában, s fakadjon működése nyomán mindenütt virágzó élet, buzgó, tiszta egyháziasság. — A nagyfalusi lelkész-tanítói hivatalra pedig f. hó 10-én Nagy Lajos b.-m.-újvárosi s. lelkész választatott 24 szavazattal Bertalan Gábor 17 szavazata ellenében. Áldja meg az Ur ifjú lelkész-társunk munkáját kegyelmének minden áldásával!

Lelkészjelölés. Túrkevice kijelöltettek: Győri Lajos kenderesi, Szűk Károly t.-kürti rendes, Szabó Sándor túrkevi helyettes, Révész Mihály tiszta-földvári és Illyés Endre debreczeni segédlelkészek.

Tízéves találkozás. Főiskolánk 1879-ben végzett lelkész-növendékei e hó 6-án adtak egymásnak találkozót az „alma mater“ kebelén. Huszonheten végeztek volt a mondott évben theologiai pályájokat s e huszonhét közül megjelentek 11-en; névszerint: Nagy Lajos felső-bányai, Nagy Dániel v.-pécsi, Szondy György gyantai, Szügyi Dániel déva-ványai, Sarkadi N. Imre tiszta-sasi, Torma Károly köbölküti, Vincze Ödön kemberi, F. Varga Lajos majtisi lelkészek, — Erdős József debreczeni theol. tanár, Patai Lajos t.-roffi s. lelkész, Szabó Lajos n.-ecsed-i rektor. Sajnos, többeket megakadályoztak körülmények, hogy a viszontlátás édes örömeiben részt vegyenek, s ezt részint levélben, részint táviratban tudatták reájok várakozó barátaikkal. A kik megjelentek, a széniori szobában öleltek egymást baráti keblökre, a honnan azonnal testületileg a czepléd-utezai új templomba vonultak s élvezték K. Tóth Kálmán úrnak az aradi gyásznapi emlékére tartott tartalmas, szép, megható alkalmi szónoklatát. Majd egykori tanáraik előtt megjelenve tolmácsolták szíves tiszteletüket s jó kívánságaikat. A „Bikában“ együttes ebédre gyűlve, Balogh Ferencz és Csiky Lajos tanár urak szerencsétléték őket megjelenésökkal, s a vídám hangulatban levő társaság csakhamar abban a másik szerencsének örvendhetett, hogy Dr. Bacsoni Lajos, Géresi Kálmán és Sinka Sándor tanár urak keresték föl. S aztán fölújultak a régi emlékek s kedves, szellemes toasztok jeleníték őket. Feledhetetlen, édes órák valának azok. Az alkonyra hanyatlott nap oszlatá föl a társaságot, melynek vidéki része az újonnan szervezett konviktust tekinté meg, s bő alkalma nyílt a régi és mostani konviktus közötti roppant nagy különbség fölöl elismerőleg nyilatkozni. Még másnapig időzének együtt, kölcsönösen váltogatva baráti szíves érzelmeiket s aztán annak az édes reményében, hogy 10 év múlva még többen fognak összejöhetni, búcsút mondanak egymásnak s ifjúkoruk mindenhanagyra becsülendő tanyájának, — az alma maternek.

Károli Gáspár emléke. Szabó Gábor egyházi pénztárnok úr a m.-túri ev. ref. egyház részéről 30 frtot küldött, Varga Lajos lelkész úr pedig néhány majtisi egyháztag részéről 80 krt adott át a Károli Gáspár sír-, illetőleg szellemi emléke alapjára. Bejött eddig lapunknál a síremlékre 131 frt 82 kr, a szellemi emlékre 127 frt 01 kr, együtt az időközi kamattal 259 frt 71 kr, mely összeg takarékpénztárban kamatozik. Debreczen, 1889. október 10. Csiky Lajos.

Kisujszállás. A kisujszállási ev. ref. egyház a debreczeni főiskolai tápintézetre szeptember 9-én tartott gyűlésén 100 frtot szavazott meg. Tisztelet a tanügyért annyit áldozni tudó egyháznak és emelkedett gondolkozású előljáróinak!

Levél a szerkesztőhöz. Zsinati törvényeinket megjelenésük alkalmával olvasgattam, figyelemmel kísértem a felmerült tárgyak megvitatását, a megállapított törvények szellemét. Évek múltak, a törvények minden egyes pontjaira nem emlékezem, a törvénykönyv kezemügyében sincs, hogy paragrafusait azonnal áttekinthessem. Egy alkalommal beszélgetésünk közben felmerült, hogy tanárok, kik felavatási okmányokkal bírnak, a zsinati törvények szerint lelkészi teendőket nem végezhetnek, lelkészi oklevelök érvénytelenné lett. Ez feltűnt előttem. Azt tudtam még a régebbi korból is, hogy erkölcsi vétésért, vagy polgári hivatalba lépésért megszűnt a felavatási oklevél érvényessége; de hogy lelkészi oklevéllel bíró tanár, ki sem önként ki nem lépett az egyháziasságból, felteszem, még vallást is tanít tanintézetünkben, sem erkölcsi vétésért törvényesen jogvesztettnek nem nyilvánított, lelkész-képességi jogát elvesztette volna, zsinati törvényhozóinkról feltenni sem tudom. Emlékszem régebbi időből, hogy a főt. egyházkerületi gyűlés közhírré tette azok neveit, kiknek lelkészi oklevelök határozatilag megsemmisített. Történt-e most ily eset, nem tudom, azonban történhetett. A tárgy fontossága és lelkész-tanáraink érdekében, kik egyházkerületünk főbb iskoláiban működnek: legyen szíves tisztelt szerkesztő úr csak pár sorban felvilágosítást nyújtani: törvényben alapszik-e, hogy a lelkész-tanárok lelkészi diplomája megsemmisült volna a tanári hivatal viselése által? Ezt tudnunk szükséges. Kisujszállítás. Keszzi Hajdú Lajos. — E kérdés vita tárgyát sem képezheti, mert hiszen zsinati törvénykönyvünk 118. §-ának második kikézdése félreérthetetlenül megengedi a tanári pályára lépett lelkészeknek a lelkészi teendők végeztetését és lelkészi oklevelöket érvényben levőknek nyilvánítja. Hogy a törvény ezen intenciója aztán nem maradt papiroson, azt nagyon határozottan bizonyítja azon körülmény, hogy úgy még érvényben levő lelkészminősítési szabályzatunkban, mint újabb javaslatainkban mindenütt szó van lelkészjellegű gymnasiumi stb. tanárainkról, s ennek jogos és helyes voltát tudtommal még senki kétségbe nem vonta. Legyen elég ennyi feleletül a föltett kérdésre. Szerkesztő.

Észrevétel. Nagy-Kőrös, 1889. okt. 1. Már előbb a napi lapokból s közelebb a Debreczeni Prot. Lap 39-ik számából olvasom, hogy László Albert debreczeni kiadó-könyvverő „A XVI. század reformátorai” című arckép-csoportot akar kiadni s ezek közt nem talállok egyetlen magyar vonatkozásút sem! Igaz, hogy az egy Szegedi Kiss István arcképén kívül nem maradt fenn egyetlen magyar reformátor arcképe sem; de hát ez is kiadható volna. Bizony szebb dolgot mívelne a kiadó, ha a magyar prot. egyháztörténet hőseit és hősnőit adná ki! Nem lehetne Szegedi Kiss István, II. János, Boeskey, Bethlen Gábor, Thurzó Gy., I. Rákóczy Gy., Lorántffy Zsuzsánna, Sélyei és Harsányi, Reuter, II. Lipót arcképeit kiadni?? És mért nem? Nekem fáj, hogy a reformáció emlékünnepe is mindig csak Lutherről prédikálnak! Magyar kálvinisták volnánk talán? H. Kiss Kálmán. — Szívesen kiadtuk a föntebbi észrevételt, mint a mely általában véve nagy és megszívlelendő igazságot mond. Megjegyezzük azonban, hogy László Albert urat mi törekvő, ambitiosus fiatal könyvkereskedőnek és kiadónak ismer-vén, fölteszszük róla, hogy a magyar reformátorok, vagy a magyar reformáció történetében szerepelt férfiak és nők arcképeit is kiadná, ha e vállalatára buzditást és bátorítást nyer-ne, — aminthogy csakugyan úgy is nyilatkozott előtünk, hogy ha

ez első vállalata sikerül, folytatásul hajlandó lesz egy második ilyen, magyar vonatkozású arckép-csoportot is kiadni. Szerk.

A debreczeni evang. református főiskola akadémiai tanzakainak tanrendje az 1889—90. tanév első felében. Előadó tanárok és tantárgyaik. A) A hittudományi szakban. Tóth Sámuel. Symbolika, heti 6 órán. Jézus élete, het. 3 órán. (Spec. coll.). Balogh Ferencz, ez évben akadémiai igazgató. Keresztyén egyháztörténelem, I. korszak, het. 3 ó., III. korszak, het. 3 ó. Dogmatörténelem, het. 3 ó. Csiky Lajos. Egyházi szónoklattan, het. 4 ó. Gyakorlati bibliamagyarázat, het. 2 órán. Szónoklati gyakorlatok, het. 2 ó. Keresztyén erkölcsstan, het. 4 ó. Dicsőfi József. Héber nyelv, het. 3 ó. Ószövetség magyarázata, het. 3 ó. Ószövetségi theologia, het. 3 ó. Arab nyelv (spec. coll.), het. 2 ó. Erdős József. Bevezetés az újszövetségbe, het. 3 ó. Újszövetség magyarázata, het. 4 órán. B) A jog- és államtudományi szakban. Búzás Pál. Nemzetgazdaságtan, het. 5 ó. Magyar pénzügyi jog, het. 5 ó. Liska Nándor. Alkotmányi és kormányzati politika, het. 5 ó. Magyar alkotmány- és jogtörténet, het. 3 ó. Bányajog, het. 2 ó. Dr. Kovács Sándor. Római jog története és institúciói, het. 8 ó. Egyházi jog, het. 4 ó. Dr. Karsa István. Magyar magánjog, het. 5 ó. Peres és perenkívüli eljárás, het. 5 ó. Dr. Bacsoni Lajos. Bevezetés a jog- és államtudományokba, het. 2 ó. Európai tételes nemzetközi jog, het. 3 ó. Európai államok statisztikája, het. 2 ó. Közlekedési ügy hazánkban, het. 2 ó. (Spec. coll.). Bűnügyi statisztika (spec. coll.), het. 1 ó. Dr. Ozory István. Büntető-jog, het. 5 ó. Osztrák-jog, het. 6 ó. A büntető-jog történeti fejlődése (spec. coll.), het. 1 órán. C) Bölcsészeti tudományokat előadó tanárok és tantárgyaik. Dr. Török József. Közegészségtan, het. 2 ó. Törvényszéki orvostan, het. 2 órán. Thót Ferencz. Alapbölcsészet és ismerettan, het. 4 ó. Jogbölcsészet, het. 4 ó. Ó- és középkori bölcsészettörténelem, het. 4 ó. Osterlamm Ernő. Általános nevelés- és tanítástan, het. 3 ó. Balogh Ferencz. Angol nyelvtan, het. 3 ó. (Kezdőknek). Angol mondattan, a „Present Day Tracts” olvasása mellett, het. 2 ó. (Haladóknak). Géresi Kálmán. A legújabb kor történelme, het. 4 ó. Diplomatika, het. 4 ó. Erdős József. Vallásbölcsészet, het. 3 ó. Német nyelv és irodalom, het. 2 ó. Joó István. A vallás-tanítás módszertana, het. 1 ó. Kovács Lajos. A mennyiség-tan módszertana, het. 1 ó. Dr. Öreg János. Francia nyelv (kezdőknek), het. 2 ó., (haladóknak) het. 2 ó. Mácsai Sándor ének- és zene-tanár. Egyházi és műéneklés, heti 2 órán.

A sárospataki ev. ref. akadémia tanrendje az 1889—90. tanév első felére. A) A vallás- és egyháztudományi szakban: Mitrovics Gyula. 1. Az erkölcsstanból az első vagy történeti rész, het. 3 ó. 2. A gyakorlati theológiából: Homiletika és katechetika, het. 6 ó. Warga Lajos. 1. A keresztyén egyház történelme (reformáció előtti korszak), het. 4 ó. 2. A magyar prot. egyház történelme, het. 2 ó. 3. A vallások összehasonlító ismertetése, het. 4 ó. P. Nagy Gusztáv. 1. Az újszövetségi szöveg és irodalom története, het. 5 ó. 2. A keresztyén hittan elméleti része, het. 4 ó. Radácsi György. 1. Az ószövetségből a Hoseás és Mikeás profeciái, het. 3 ó. 2. Az újszövetségből a korinthusiakhoz írott 1-ső levél, het. 3 ó. 3. Az ószövetségi kánon története (isagogika), het. 4 ó. V. Krüszelyi Bálint. Az egyházjog, het. 4 ó. B) A bölcsészeti szakban: Szinyei Gerzson. 1. A magyar költészet története 1772—1806-ig, het. 4 ó. 2. A neveléstan általános része, het. 2 ó. Dr. Finkey József. A bölcsészet története, het. 4 ó. Molnár Lajos. A legújabb kor története, het. 4 ó. P. Nagy Gusztáv. Az angol nyelv

az előhaladóknak, het. 3 ó. Csontos József. 1. A héber nyelv elemei, het. 4 ó. 2. Az újszövetségi görög nyelv, het. 2 ó. **Jegyzet.** Ugy a theologiai, mint a bölcsészeti szak összes hallgatóit az egyházkerületi hatóság az egyházi ének gyakorlására is kötelezvé, e célból Pásztor Sámuel, ének- és zene-tanár, het. 1 ó. u. m. pénteken d. u. 5—6-ig, énekórát tart, a mely „Gyakorlati éneklés“ cím alatt a lezke-könyvbe is beírandó. **C) A jog- és államtudományi szakban:** Emödy Dániel. 1. A magyar magánjog rendszere, het. 5. ó. 2. A polgári peres- és perenkívüli eljárás, het. 5 ó. 3. A magyar családi és öröklési jog alapelvei (rendkívüli előadás), het. 2 ó. Nemes Ferencz. 1. A magyar büntető-jog rendszere (anyagi rész), het. 5 ó. 2. A magyar közigazgatási jog, het. 5 ó. Dr. Szánthó Gyula. 1. A római jog (Institutiók), het. 8 ó. 2. A bányajog (rendkívüli előadás), het. 2 ó. Dr. Ballagi Géza. 1. A nemzetgazdaságtan, het. 5 ó. 2. Az alkotmány- és kormányzati politika, het. 5 ó. V. Krüszelyi Bálint. 1. Az osztrák polgári magánjog, het. 6 ó. 2. Az egyházjog, het. 4 ó. Kun Béla. 1. Az államszámviteltan (rendkívüli előadás), het. 3 ó. 2. A bevezetés a statisztikába (rendkívüli előadás), het. 3 ó. 3. A bevezetés a jog- és államtudományokba, het. 2 ó. Orbán József. A magyar alkotmány- és jogtörténet, het. 7 ó. Dr. Finkey József. 1. A jogbölcsészet, het. 8 ó. 2. A bölcsészet története, het. 4 ó. Dr. Kun Zoltán. A törvényszéki orvostan (rendkívüli előadás), het. 2 ó. Molnár Lajos. A legújabb kor története, het. 4 ó.

Tudomásul. A rokonság és sógorság ágainak és ízeinek számítása stb. című könyvem már sajtó alatt van. Az előfizetési határidő lejárt ugyan már, de mert könyvemet az eddig beérkezett előfizetőkénél sokkal nagyobb számban nyomatom, jövő hó 10-ig még mindig elfogadom az 1 frtos előfizetéseket. A könyv bolti ára, tekintettel a benne levő minták költséges kiállítására, jóval magasabb leend. Csiky Lajos.

„Magyar Közmondások Könyve“ című terjedelmes munkán dolgozik Sirisaka Andor pécsi tanító, kinek neve „A babonáról“ szóló jeles népkönyvének megjelenése óta nem ismeretlen. Szerző — mint ő azt velünk tudatja — eddig körülbelül 7000 válogatott magyar közmondást és példabeszédet gyűjtött össze, betűrendben csoportosítva és rövid magyarázatokkal kísérve azokat. Hogy műve lehetőleg az összes magyar közmondásokat foglalja magában, az ország több vidékére írt egyesekhez magán leveleket. Eddig több mint százan küldtek be hozzá az illető vidékről gyűjtött magyar közmondásokat. Ez alkalommal pedig mindazokat, kik bármi oknál fogva levélileg ez ügyben föl nem kerestettek, fölkéri — legkivált a vidéki papságot és tanítókat — hogy az irodalom érdekében minél többen legyenek segítségére munkájánál. Küldjék be hozzá a vidékükön ismert s főleg a nép ajkáról ellesett magyar közmondásokat, lehetőleg legrövidebb magyarázatokkal és legkésőbb f. évi október 31-ig. A kik több oly közmondást küldenek be, melyek eddig szerző kéziratában nincsenek meg, azok tisztelet-példányt kapnak s az összes munkatársak nevei, társadalmi állásuk s lakóhelyük a mű végén betűrendben ki fognak nyomtatni. Nagy köszönettel veszi továbbá a mű szerző-kiadója, ha valaki e tárgyához hasznavehető kútforrásokat nevez meg s küld be hozzá ideiglenes használatra. Ez ideig Szirmay, Erdélyi, Wigand-

Czanyuga és Szvorényi ide tartozó művei vannak birtokában. A mű kéziratát egy jeles akadémikusunk fogja átvizsgálni s az előszót egy tehetséges nyelvészünk írja hozzá. A könyv terjedelme 18—20 ívre (288—320 oldal) rúg föl s előfizetési ára 1 frtban állapított meg, mi épen nem mondható magas árnak, tekintetbe véve azt, hogy ily fajtájú irodalmi termék iránt csak igen kevesen érdeklődnek. Sirisaka leginkább a középiskolai tanárok közül a nyelvszakkal foglalkozókra, a népirodalom munkásaira, továbbá a papság és törekvő kartársainak pártfogására számít. A „Magyar Közmondások Könyve“ legkésőbb 1890. január első felében hagyja el a sajtót s az előfizetőknek bérmentve és az előre nem fizető megrendelőknek utánvételt fog szétküldetni. Az esetleg megmaradt példányok bolti ára 1 frt 50 kr lesz. Tekintve a szerző által kitűzött s kétség kívül el is érendő szép és nemes célt, az irodalom érdekében készséggel óhajtjuk, hogy mindazok, kiknek úgy szellemi támogatására, mint anyagi pártfogására számít a szerző, minél előbb küldjék be hozzá kézírataikat, illetve előfizetéseiket. Gyűjtők 5 előfizető után a hatodik példányt ingyen kapják. A kéziratok és előfizetési pénzek ily cím alatt küldendők: Sirisaka Andor, tanító Pécsen.

Szerk. posta. Sz. Z. M.-Sziget. Bocsánat, hogy beküldött válaszát nem tudtam ezen számba beszorítani; a jövőben meg fog jelenni. — K. H. L., k—n és Egy pap uraknak a lelkesminősítésről írott cikkeiket készséggel kiadtam volna, ha az ügy nem úgy dől el, a hogy első újdonságunkból olvashatólag eldőlt. Több beérkezett cikk elolvasására e héten nem volt időnk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat

a n.-károlyi ev. reform. egyházmegyébe kebelezett parasznyai lelkész-tanítói állomásra. Évi fizetés lakás és kerten kívül 477 frt 50 krra van értékelve.

Pályázati határidő nov. 10., a mikorra pályázni kívánók szabályszerűen felszerelendő pályázati kérvényeiket nt. Segesvári József es-peres úrhoz Kántor-Jánosiba (Szatmármegye) küldjék be. A megválasztandó 1890. ápril 24-én fogja elfoglalhatni állomását.

Debreczen, 1889. október 10.

Révész Bálint,
püspök.